

GERHART HAUPTMANN

CZARNA MASKA

Die Schwarze Maske

www.teatrnorwida.pl

Teatr im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze

DYREKTOR NACZELNY I ARTYSTYCZNY – BOGDAN KOCA

ZASTĘPCA DYREKTORA – RYSZARD PAŁAC KIEROWNIK LITERACKI – URSZULA LIKSZTET

sezon 2009/2010

Składamy serdeczne podziękowania
Dyrekcji i Pracownikom Muzeum
„Dom Gerharta Hauptmanna” w Jagniątkowie
za pomoc w opracowaniu tego programu

Dyrekcja i Zespół
Teatru im. Cypriana Kamila Norwida

siódma
premiera
sezonu 2009/2010

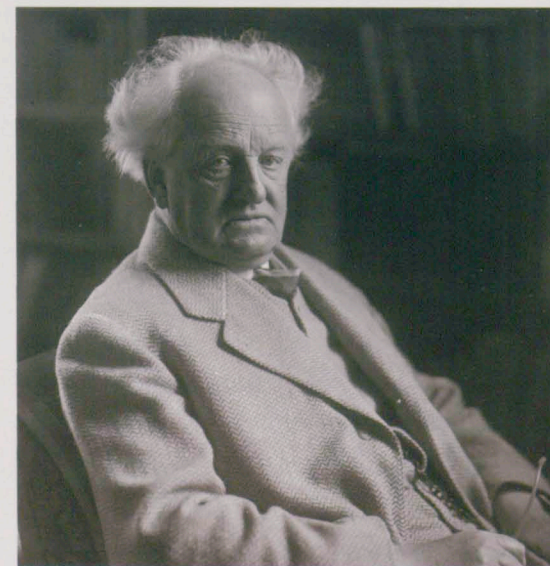
GERHART HAUPTMANN

– ŻYCIE I TWÓRCZOŚĆ

Gerhart Hauptmann urodził się 15 listopada 1862 r. w Szczawnie Zdroju. Jego ojciec był hotelarzem, tak więc chłopiec spędzał dzieciństwo wśród hotelowych gości, co pozwoliło mu poznać różne typy ludzkie, które później mógł opisywać w swoich dziełach. W młodości pragnął zostać rzeźbiarzem. Spory wpływ na Gerharta miał jego starszy brat Carl, który, po studiach filozoficznych w Zurychu, sam poświęcił się pisarstwu i był pierwszym recenzentem literackich prób Gerharta.

W latach młodości młody Hauptmann sporo podróżował: do Hiszpanii, Szwajcarii, Włoch.

W 1885 r. obaj bracia poślubili siostry Thienemann, córki drezdeńskiego bankiera. Wniesiony przez żony posag umożliwił im w 1890 r. zakup wyjątkowo pięknego domu w Szklarskiej Porębie, która na przełomie XIX i XX w. była swoistą Mekką niemieckiego środowiska artystycznego. Jednak po tym jak Gerhart poznał 18

lat młodszą od siebie skrzypaczkę Margarethe Marschalk i jego małżeństwo rozpadło się, bracia poróżnili się; Gerhart wyjechał do Berlina, Carl pozostał w Szklarskiej Porębie. (W tym domu mieści się obecnie Muzeum Carla i Gerharta Hauptmannów).

Ostatnie lata XIX i początek nowego stulecia, to bardzo szczęśliwy okres dla

Gerharta Hauptmanna. Sporo pisze, jego utwory dramatyczne odnoszą sukcesy, otrzymuje wysokie tantiemy. Jego dzieła zaczęły być tłumaczone na wiele języków, co przysparzało mu dodatkowych dochodów. Potrafił zresztą wyjątkowo dobrze zabiegać o własne interesy finansowe, a prawie każdy list z prowadzonej przez niego korespondencji z wydawnictwami czy teatrami, dotyczył spraw finansowych; jego sytuacja materialna poprawia się na tyle, że może sobie pozwolić na wybudowanie nowego domu dla siebie, Margarethe i syna Benvenuto. Jego wybór padł na podjeleniogórską miejscowość (dzisiejszy Jagniątków) i tam właśnie wzniesiony został pałacyk w stylu włoskim, zaprojektowany przez znanego berlińskiego architekta Hansa Griesbacha i nadano mu nazwę „Wiesenstein” („Łąkowy Kamień”). Dom szybko wypełnił się cennymi przedmiotami: meblami, bibelotami i książkami. Najobszerniejsze jest pomieszczenie na parterze, nazwane „Rajską Halą”, które w 1922 r. ozdobił wspaniałymi freskami, przedstawiającymi baśniowy świat postaci z literackich dzieł, przyjaciół pisarza, malarz Johannes M. Avenarius. Wśród nich artysta sportretował tuż nad wejściem, pod postacią anioła grającego na skrzypcach, Margarethe Marschalk. Z „Rajskiej Hali” prowadzą schody na piętro i dalej – do wieży, któ-

ra była ulubionym miejscem pisarza. Tam najchętniej pracował – zwykle w godzinach popołudniowych.

Wiesenstein był ulubionym domem pisarza, panowała tu spokojna, rodzinna atmosfera, czas płynął wolno stałym, uregulowanym rytmem. W domu tym mieszkał do końca swoich dni. Odwiedzali go tu artyści i intelektualiści, mieszkający w pobliskiej Szklarskiej Porębie oraz pisarze, między innymi Hugo von Hofmannsthal i Arthur Schnitzler, malarze, aktorzy, dyrektor teatru, Otto Brahm oraz wydawca Hauptmanna, Samuel Fischer i jego lektor, Oskar Loerke.

Tutaj powstały jego najważniejsze dzieła: naturalistyczna tragedia „Róża Bernd” (1903), napisana pod wpływem doświadczeń zdobytych podczas procesu o dzieciobójstwo, w którym zasiadł na ławie przysięgłych przed jeleniogórskim sądem; „Szalencie Boży Emanuel Quint” (1910), dramat „Szczyry” (1911), opowiadanie „Kacierz z Soany” (1918), powieść „Wyspa Wielkiej Matki” (1924), tu w 1905 r. otrzymał informację o przyznaniu mu tytułu „doctor litterarum honoris causa” uniwersytetu oksfordzkiego. W Niemczech przyznano mu nagrody Grillparzera i Schillera. Rok później ukazała się pierwsza niemiecka edycja dzieł zebranych. Tutaj też dotarła do niego wiadomość o otrzymaniu literackiej Nagrody Nobla w 1912 r.

Po I wojnie światowej Hauptmann zaangażował się w życie publiczne, propagował antywojenną postawę, popierał powstanie Republiki Weimarskiej i roszczenia niemieckie do Górnego Śląska. Wszystkie te działania zjednały mu przychyłność i przysporzyły popularności, ale nie pisał już tak znaczących dzieł jak w burzliwym okresie młodości.

W historii teatru Hauptmann zasłynął głównie jako twórca i propagator niemieckiego dramatu naturalistycznego. W swych sztukach poruszał tematykę społeczno-obyczajową, m.in. „Bobrowe futro” (1893), „Róża Bernd”, „Szczyry”, historyczno-społeczna, np. „Tkacze” (1892), „Florian Geyer” (1896), historyczno-obyczajową z elementami baśniowości („Dzwon zatopiony”-1896), historyczną (głównie antyczną), m.in. tetralogia „Atriden” (1942-48).

Po dojściu hitlerowców do władzy, Hauptmann wycofał się z czynnego życia politycznego, jednak nie wyjechał za granicę ani też nie potępił oficjalnie totalitarnego systemu, który zapanował w Niemczech. Ta jego postawa spotkała się z ostrą krytyką wielu twórców, między innymi Tomasza Manna.

W 1942 roku, w 80 rocznicę urodzin Hauptmanna, zostały wydane jego dzieła i – mimo że edycję ocenzurowano – było to dla niego radosne wydarzenie.

W 1945 roku przeżył bombardowanie Drezna – było to dla niego traumatyczne wręcz doświadczenie. Wrócił do swojego ukochanego domu.

W maju 1945 roku Jagniątków został zajęty przez oddziały Armii Czerwonej. Polskie władze starały się w miarę swoich skromnych możliwości zapewnić pisarzowi dobre warunki bytowe i ochronę.

Wiosną 1946 r., w wyniku przymusowego wysiedlenia ludności niemieckiej, również Gerhart Hauptmann musiał opuścić swój dom. Poczynione zostały już stosowne przygotowania do przeprowadzki do Berlina, a władze polskie oddały do dyspozycji pisarza specjalny pociąg, którym miało zostać przewiezione bogate wyposażenie domu. Pod koniec maja, gdy ukończono już przygotowania do wyjazdu, osiemdziesięcioletni pisarz przeziębził się, następnie zapadł na zapalenie płuc. Gorączka gwałtownie wzrosła, 3 czerwca Hauptmann stracił przytomność. Jego ostatnie słowa wypowiedziane na łożu śmierci w „Wiesenstein” brzmiały: „Czy jestem jeszcze w moim domu?”

Specjalny pociąg odwiózł zwłoki pisarza w ostatnią podróż na wyspę Hiddensee, gdzie zgodnie ze swoją ostatnią wolą został pochowany, a Margarethe Hauptmann rozsypała nad grobem ziemię, którą zabrała z Jagniątkowa.

CZARNA MASKA

z dziejów scenicznych

29 listopada 1929 rok, Wiedeń – w Burgtheater trwa próba najnowszej sztuki niemieckiego pisarza Gerharta Hauptmanna – premiera odbędzie się za kilka dni. Jest to próba szczególna, bowiem odbywa się w obecności autora. Na premierowy wieczór złożą się dwie najnowsze jednoaktówki, które będą zaprezentowane pod wspólnym tytułem „Widmo”. Po zwyczajowych powitaniach i uprzejmościach, które prawią sobie obie strony, Hauptmann zasiada na widowni, żeby obejrzeć pierwszą część spektaklu, którą jest „Czarna maska”. Próba przebiega bardzo dobrze, autor i aktorzy są zadowoleni, Hauptmann ma jedynie kilka uwag do wykonawców i kilku scen. Zapowiada się udana premiera.

W 1929 roku Gerhart Hauptmann cieszy się szacunkiem i poważaniem nie tylko w Niemczech, ale i Europie. Jego wielkość jako pisarza została przypieczętowana Nagrodą Nobla w 1912 roku. Popularność i poczytność jego prozy oraz realizacje jego sztuk teatralnych przyniosły mu nie tylko uznanie krytyki i publiczności, liczne honory i zaszczyty, ale i zasobność materialną. Ma kilka domów: pod Berlinem, w Dreźnie i Jagniątkowie – pałacyk we włoskim stylu, który wybudował dla siebie i drugiej żony – Margarethe.

Gerhart Hauptmann rozpoczął pracę nad „Czarną maską” na przełomie stuleci

– pierwsze wzmianki sięgają roku 1898. Ukończył ją jednak ponad trzydzieści lat później – w czasie pobytu we włoskim Rapallo na początku 1928 r. Po raz pierwszy ukazała się drukiem w 1930 roku wraz z innym utworem – „Hexenritt” pod wspólnym tytułem „Widmo” („Spuk”) w wydawnictwie Fischera w Berlinie.

Akcja sztuki toczy się w obszernym domostwie burmistrza Bolkowa – miasta, które wyjątkowo odczuło skutki wojny trzydziestoletniej. Konstrukcja tego jednoaktowego dramatu, pełna odległych, ale czytelnych odniesień do legend śląskich oraz tragicznej historii tego regionu, wynika z jego tradycji kulturowej.

Akcja dramatu rozgrywa się kilka lat po zawarciu pokoju westfalskiego, a dokładnie zimą 1662 roku. W sztuce zostały zaprezentowane wszystkie ówczesne warstwy społeczne: mamy więc najwyższą władzę miasta, radnych, szlachtę, kler, służbę i niewolników. W mrocznej scenerii ponurych komnat rozgrywa się ta historia z pogranicza świata realnego i majaczeń sennych, pełnego zjaw, tajemnych znaków i śmierci, czającej się za murami. Mroczne zakamarki wielkich komnat spowijają nieznaną przeszłość pani burmistrzowej, która tylko po części zostanie wyjaśniona ...

Ówczesni recenzenci w ciężkiej, mrocznej atmosferze sztuki dopatrywali się odniesień do trudnych lat powojennych w Niemczech.

Felix Salien w „Wiener Sonn – und Monatszeitung”, 9.12. 1929 r., nr. 49 pisał między innymi: [...] *Po Wojnie Trzydziestoletniej w Niemczech panuje nędza, kraj znajduje się w upiornej nocy, w powietrzu zapowiadającym katastrofę, w całym niebezpieczeństwie całkowitej klęski. Nikt nie jest do końca pewien tego, co się stało, nikt nie wie, co może nadejść. Straszliwy niepokój ciąży na ludziach w czasie po Pokoju Westfalskim [...].*

Dzień premiery. Na wypełnionej do ostatniego miejsca widowni zasiada również Gerhart Hauptmann z żoną Margarethe i najstarszym synem. Jest witany owacyjnie przez zgromadzoną publiczność.

Natomiast po spektaklu ...

Kurtyna po przedstawieniu „Czarnej maski” opadła. Burza oklasków rozbrzmiewała w budynku teatru, coraz głośniejsze stawały się okrzyki zdające się pojawiać się poety, który zasiadający w swej łoży z natężoną uwagą śledził przebieg akcji na scenie, nie zamieniając w tym czasie ani słowa z siedzącymi obok żoną i synem. Kiedy Hauptmann, czyniąc okrzykiem zadość, opuścił swą łożę i stanął przed kurtyną, aby w akcie podziękowania skłonić swą białą, opatrzoną potężnym czołem głowę, zasiadający zarówno na parterze jak i w łożach widzowie powstali, natomiast gromkie, zakorzenione w tradycjach widowni Burgtheater oklaski zagłuszane były przez jasne głosy dobiegające zarówno od strony widzów zajmujących miejsca stojące, jak również tych zasiadających na górnym balkonie świadczyły, iż nie mogło zabraknąć młodzieży, której zależało, aby okazać wielkiemu poecie Niemiec

swe przepelnione respektem uwielbienie. Gerhart Hauptmann podniósł głowę, a w ciągu kilku sekund przez jego surowe rysy twarzy przemknął się radosny uśmiech: z pewnością czuł wdzięczność, gdyż ten okrzyk młodzieży być może więcej musiał znaczyć, niż uznanie ze strony pokolenia, któremu przewodniczył już od dziesięcioleci i które wiernie podążało za nim przez życie, gdyż okrzyk ten był tym istotniejszy, ponieważ w sposób dosadny stanowił on zapewnienie przetrwania jego dzieł również wśród przyszłych pokoleń. Komu znany jest Gerhart Hauptmann, ten wie, iż zawsze podążał śladami ludzi młodych, ponieważ on sam pozostał młody. Nic bardziej błędnego niż stwierdzenie, które często pojawia się w zetknięciu z lekturą o Gerhartcie Hauptmannie, zakładające, iż jest on jakoby „zadziwiająco krzepki jak na swój wiek”; nie, on nie jest „krzepki”, lecz pozostał młody, zarówno na płaszczyźnie fizycznej jak i duchowej, ponieważ zawsze podążał z ludźmi młodymi oraz nigdy nie sprzeniewierzył się swojej przeszłości. [...]

.... Pisał Viktor Hahn w artykule pt. „Gerhart Hauptmanns Kritik”, „Neues Wiener Journal”, 5.12 1929 r.

Krytycy po premierze uznali, że „Czarna maska” należy do najbardziej klasycznych dramatów Hauptmanna, bowiem tkwi w niej „pewna synteza pomiędzy naturalistycznym popędem życiowym, a najgłębszą wiedzą o immanentnych prawach rządzących dramatem, jakiej jeszcze nigdy nie udało mu się osiągnąć w lepszej formie.”

Jeleniogórski spektakl jest prapremierą polską tej sztuki.

Urszula Likszet

GERHART HAUPTMANN

CZARNA MASKA

Die Schwarze Maske

Przekład – KAROLINA BIKONT

Konsultacja biblijna – MAŁGORZATA PLATAJS

Reżyseria i scenografia – BOGDAN KOCA

Kostiumy – ELŻBIETA TERLIKOWSKA

Muzyka – ZBIGNIEW KARNECKI

Prapremiera na Dużej Scenie 13 marca 2010 r.

LXV sezon, siódma premiera sezonu 2009/2010

Prawa autorskie autora i tłumacza reprezentuje w Polsce Agencja Dramatu i Teatru ADiT

Osoby:

SILVANUS SCHULLER, burmistrz Bolkenhainu

BENIGNA, jego żona

ARABELLA, młoda Mulatka

RÓŻA SACCHI, powiernica Benigny prowadząca dom

JEDIDJA POTTER, jansenista, służący w domu burmistrza

FRANÇOIS TORTEBAT, hugenot, ogrodnik w domu burmistrza

DAGA, służąca w domu burmistrza

LÖWEL PERL, kupiec, przyjaciel burmistrza

ROBERT DEDO, opat z Hohenwaldau

PLEBANUS WENDT, pastor w Bolkenhain

HADANK, organista w Bolkenhain

HRABIA EBBO HUTTENWACHTER

HRABINA LAURA HUTTENWACHTER

TADEUSZ WNUK

ELWIRA HAMERSKA-KIJAŃSKA

KATARZYNA JANEKOWICZ

AGATA MOCZULSKA

JACEK PARUSZYŃSKI

PIOTR KONIECZYŃSKI

ELŻBIETA KOSECKA

JACEK GRONDOWY

ROBERT MANIA

ANDRZEJ KĘPIŃSKI

ROBERT DUDZIK

BOGUSŁAW SIWKO

IWONA LACH

oraz gościnnie Rozalia Wiśniewska jako Tancerka

Spektakl bez przerwy

Asystent reżysera
Inspicjent i sufler

Piotr Koniecznyński
Grażyna Mieczkowska

Bogdan KOCA

W 1975 r. ukończył Państwową Wyższą Szkołę Teatralną w Warszawie i rozpoczął pracę w Teatrze Polskim we Wrocławiu, gdzie zagrał między innymi: Henryka w „Ślubie” W. Gombrowicza w reżyserii Jerzego Grzegorzewskiego oraz następnym realizacjach tego twórcy: „Nie-boskiej komedii” i „Śmierci” w starych dekoracjach. Zagrał także Czartoryskiego w „Koczowisku” Tomasza Łubieńskiego w reżyserii Tadeusza Minca oraz Mariana Leszczuka w „Opętanych” Gombrowicza, również w reż. T. Minca. W 1983 r. wyemigrował do Australii, gdzie pracował jako aktor, reżyser, pisarz, kompozytor, scenograf. Był również wykładowcą na Uniwersytecie w Sydney. W latach 1994-97 pełnił funkcję Dziekana Wydziału Aktorskiego i Reżyserskiego na Uniwersytecie Nepean w Sydney. W Australii wyreżyserował wiele znaczących przedstawień teatralnych, między innymi „Hamleta” Szekspira, i „Ślub” Gombrowicza podczas festiwalu w Adelaidzie (1986), oraz australijską premierę „Splendid's” Jean Genet'a w Belvoir Street Theatre w Sydney. Założył i był kierownikiem artystycznym dwóch liczących się teatrów: Thalia Theatre Company i Sydney Art Theatre. Po powrocie do Polski, w 2006 r. był związany z Teatrem Polskim we Wrocławiu, Wrocławskim Teatrem Pantomimy, zagrał też Cabotą w „Pożądaniu w cieniu więzów” w reżyserii Grzegorza Brała w Teatrze Pieśń Kozła. Ostatnio zagrał w dwóch filmach: „Świnki” w reż. Roberta Glińskiego i „Zero” w reż. Pawła Borowskiego.

Zbigniew KARNECKI

Ur. 1947; kompozytor, absolwent wrocławskiej PWSM w klasie kompozycji prof. T. Natanson (1971), specjalizuje się muzyce teatralnej i filmowej. Autor muzyki do ponad stu znaczących spektakli w teatrach dramatycznych, lalkowych, w teatrze pantomimy; współtworzył m.in. spektakle Henryka Tomaszewskiego, Kazimierza Brauna, Krystyny Meissner, Tadeusza Minca, Jacka Bunscha, Kazimierza Dejmkę, Macieja Wojtyzki, Tadeusza Bradeckiego, Jana Szurmieja, Aleksandra Maksymiaka, Sylwestra Chęcińskiego, Wiesława Sanińskiego, Waldemara Krzystka, Leszka Mądziaka. Kompozytor muzyki do filmów fabularnych i telewizyjnych, m.in. „Konsul” (1988), „Mistrz i Małgorzata” (1989), „Mała Moskwa” (2008), „Sprawiedliwi” (2010) oraz kilkunastu spektakli Teatru TV. Laureat licznych nagród muzycznych na festiwalach teatralnych oraz nagrody „The Hollywood Drama-Logue Critics Award” (1998), w 2009 r. odznaczony srebrnym medalem „Gloria Artis”. Od roku 1992 wykłada we Wrocławskiej Akademii Muzycznej przedmioty związane z historią, kompozycją i realizacją muzyki teatralnej i filmowej.

Elżbieta TERLIKOWSKA

Jest malarką, scenografem, kostiumologiem. Ukończyła Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych we Wrocławiu na Wydziale Projektowania Form Przemysłowych pod kierunkiem profesora Krzysztofa Meissnera. Uzyskała także dyplom z malarstwa w pracowni profesora Józefa Hałasa. Zajmuje się też grafiką użytkową i małą formą graficzną.

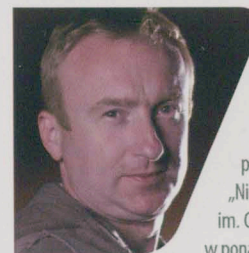
Jako scenograf przygotowała ok. 100 projektów w teatrach dramatycznych, lalkowych, operze i operetce, m.in. we Wrocławiu: Opera Dolnośląska, Teatr Muzyczny Capitol, Teatr Współczesny, Teatr K-2, Teatr Kameralny, Teatr Polski. Pracowała także w Teatrze Rozrywki w Chorzowie, Teatrze im. W. Horzycy w Toruniu, Teatrze im. W. Bogusławskiego w Kaliszu, Teatrze Współczesnym w Szczecinie, Teatrze Polskim w Bydgoszczy, Teatrze Powszechnym i Nowym w Łodzi oraz za granicą (m.in. w Rosji, Niemczech, Austrii i Francji). Jest laureatką licznych nagród i wyróżnień: najważniejszą z nagród jest przyznana jej na praskim Quadriennale światowa nagroda za projekt kostiumu, (rodzaj międzynarodowego Oscara), w 1999 r. (za kostium Starej Kobiety w przedstawieniu „Stara kobieta wysiaduje” w Teatrze im. C. K. Norwida). Dwukrotnie otrzymała Złotą Maskę (1994 za scenografię do przedstawienia „Księżniczka Turandot” Carla Gozziego w Teatrze Rozrywki w Chorzowie, 2002 – za scenografię do przedstawienia „W 80 dni dookoła świata” Jerzego Bielunasa w Teatrze Rozrywki w Chorzowie). Otrzymała też Złotą Pacynkę – za scenografię do przedstawienia „Zwierzęta Doktora Doolittle” Jerzego Bielunasa we Wrocławskim Teatrze Lalek.

Robert DUDZIK

Absolwent wydziału lalkarskiego PWST we Wrocławiu (1993), uczeń Krzesiśławy Dubiel i Andrzeja Hrydzewicza. Zadebiutował w Teatrze Polskim w Szczecinie rolą Hajmona w „Antygonie” Sofoklesa (1993). W latach 1995-97 związany był z Teatrem Nowym im. Gustawa Morcinka w Zabrzu. Od roku 1997 pracuje w Teatrze im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze. Zadebiutował tu w „Komedii pasterskiej” w reżyserii Adama Hanuszkiewicza. Ważniejsze role teatralne: „Sługa dwóch panów” Goldoniego – Florindo Aretusi, „Emigranci” Mrożka – XX, „Zabawa” Mrożka – Parobek B,

„Na pełnym morzu” Mrożka – Gruby rozbitek, „Dziady” Mickiewicza – Sobolewski, „Far Niente” Schaeffera – Bruno, W latach 2003 – 2009 wystąpił w następujących spektaklach: „Testosteron” – Fistach, „Czerwone nosy” – Druce, Vasques, „Trans-Atlantyka” – Baron, „Dożyciowie” – Filip, „Kariera Artura UI” – Giri, „Podróż posłubna” – Kierowca furgonetki, „Okrutne i czule” – Richard, „Sztuka dla dziecka” – Mały Powstaniec, „Trzy siostry” – Andrzej. Jest autorem monodramu „Cisza, czyli żart filozoficzny”, premiera 2003. Zagrał także w filmach „Młode wilki” i „Komomik” oraz popularnych serialach: „Fala zbrodni”, „Tango z Aniołem”, „Pierwsza miłość”. W sezonie 2009/2010 możemy go oglądać w sztuce R. Harwooda „Jesteśmy braćmi?”, reż. J. Zaorski (Derek Tewby) oraz w spektaklu pt. „Sztukmistrz. Norwid o Polsce, Norwid o Polakach, Norwid o sztuce” (reż. Alina Obidniak).

Jacek GRONDOWY

W 1993 ukończył wydział lalkarski PWST we Wrocławiu. Po ukończeniu szkoły został zaangażowany do Teatru Polskiego w Szczecinie, gdzie zadebiutował rolami Wartownika/Posłańca w „Antygonie” Sofoklesa w reż. Z. Wilkońskiego, później pracował pod kierunkiem m.in. Ryszarda Majora, Włodzimierza Nurkowskiego, Jana Szurmieja. W szczecińskim teatrze pozostał do roku 1995, następnie rozpoczął pracę w Teatrze Nowym w Zabrzu. Grał tu głównie w spektaklach musicalowych i komediach („Skąpiec”, „Niedźwiedź”, „Oświadczyń”, „Porwanie Sabine”, „Listy śpiewające”). Od 1997 r. jest związany z Teatrem im. C. K. Norwida w Jeleniej Górze. Zadebiutował tu w „Komedii pasterskiej” w reż. A. Hanuszkiewicza i zagrał w ponad 30 przedstawieniach. Warto tu wymienić role, które on sam uważa za najważniejsze w swoim dorobku: Parobek S. w „Zabawie”, Albin/Jan w „Ślubach panińskich”, Średni rozbitek w „Na pełnym morzu”, Zbyszko w musicalu „Dulska!”, Alfons w „Far niente”, Skapen w „Szelmostwach Skapena”, Chico w „Historii o Miłosiernej”, Tomek Sawyer w „Przygodach Tomka Sawyera”, Flote w „Czerwonych nosach”, Mateusz Lewita w „Mistrzu i Małgorzacie”, Pies Neron w „Śnie pluskwy”, Piotr w „Opowieściach o zwyyczajnym szaleństwie”, Merkujo w „Romeo i Julii”, Witold G. w „Trans-Atlantyku”, Tytus w „Testosteronie”, Ernesto Roma w „Karierze Artura UI”, Jolaos w „Okrutnych i czulych”. Jacek Grondowy wystąpił także w kilku filmach i popularnych serialach telewizyjnych, między innymi: „Warto kochać”, „Tango z Aniołem”, „Czeka na nas świat”, „Fala zbrodni”, „Wydział zabójstw”. Jest laureatem Srebrnego Kluczyka w plebiscycie publiczności na najpopularniejszego aktora (2006). Ostatnia jego rola, to Scrooge w spektaklu pt. „Scrooge. Opowieść wigilijna”.

Elwira HAMERSKA-KIJAŃSKA

Absolwentka Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L. Schillera w Łodzi. Zagrała wiele ról teatralnych, filmowych oraz w teatrze telewizyjnym. Oto te najważniejsze: Laura w „Szklanej menażerii” T. Williama, Anna w „Platonowie” A. Czechowa, Pokojówka w „Synu Marnotrawnym” S. Trembeckiego wg Voltaire'a, Heloiza w „Abelard i Heloiza” R. Duncana, Solange w „Balu manekinów” B. Jasieńskiego, Antygoną w „Antygonie” Sofoklesa, Biana w „Białym małżeństwie” T. Różewicza, Mayer w „Jesiennych manewrach” P. Coke, Śmierć w „Pastorałce” L. Schillera, Młoda Błada w „Żegnaj Judaszu” I. Iredyńskiego, Kobieta-Pajęka w „Pocałunku Kobiety-Pajęki” M. Puiga, Służąca w „Łysej śpiewaczce” E. Ionesco, Zofia w „Kwiatach polskich” J. Tuwima, Goplana w „Balladynie” J. Słowackiego, Doktorowa w „Tancerzu mecenasa Krajkowskiego” W. Gombrowicza, Ona w „Psychodramie” J. Chmielnika, Osiecka (Średnia) w widowisku muzycznym pt. „Wielka woda”, Eleonora w „Tangu” S. Mrożka, Inna w „Merylin Mongo” N. Kolady, wystąpiła także w spektaklu telewizyjnym „Tak jest jak się państwu zdaje” M. de Ghelderode (Pani). Jest laureatką nagród aktorskich za rolę Anny w „Platonowie”, Heloizy w „Abelard i Heloiza”, Antygony w „Antygonie” i Solange w „Balu Manekinów”. Wystąpiła w następujących filmach: „Boża podszełka”, „Karolcia”, „Warto kochać”, „Niesamowite historie” oraz w „M jak miłość”. W sezonie 2009/2010 możemy ją oglądać w spektaklu pt. „List” w reżyserii K. Pulkowskiego (Celina).

Katarzyna JANEKOWICZ

Absolwentka PWST im. L. Solskiego w Krakowie oraz Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia im. St. Wiechowicza w Krakowie (klasa fortepianu). Jej dotychczasowe doświadczenia sceniczne, to role w spektaklach realizowanych w ramach zajęć w PWST przez wybitnych aktorów i pedagogów: „Mewa” B. Akunina w reżyserii N. Softysik, „Iwona, księżniczka Burgunda” W. Gombrowicza w reżyserii M. Hajewskiej-Krzysztofik, „Sędziowie” St. Wyspiańskiego w reżyserii J. Stuhra. Ponadto wzięła udział w projekcie filmowym kina offowego (warsztaty operatora Marcina Koszałki), 2007 r. oraz w międzynarodowym projekcie teatralnym polsko-czesko-niemiec-

kim – Młody Teatr Bez Granic, 2000-2004 r. Występowała także na Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Ulicznych w Krakowie, 2001 i 2002 r. Uczestniczyła ponadto w licznych międzynarodowych warsztatach tańca: w Kielcach, Warszawie i Bytomiu w technikach modern jazz, jazz, Broadway jazz, salsa, videoclip dance, afro-kajazz (2006 r., 2007 r., 2008 r.) oraz warsztatach wokalnio-impastacyjnych ze śpiewaczką Olgą Szwejgier (2007 r.). Jej hobby, to taniec współczesny, śpiew, fotografia i turystyka. W sezonie 2009/2010 możemy ją oglądać w „Pokojówkach” J. Geneta w reżyserii R. Matusza (Solange).

Andrzej KĘPIŃSKI

W roku 1993 ukończył wydział lalkarski PWST we Wrocławiu. Zadebiutował rolą Greza w sztuce „Czerwone nosy” Petera Barnesy w Teatrze Polskim w Szczecinie, z którym był związany do 1995 r., W tym samym roku przeniósł się do Teatru im. C. K. Norwida w Jeleniej Górze. Zagrał tu, między innymi Hajmona w „Antygonie” Sofoklesa w reż. A. Bubięcia (1995), Podkolesina w „Ożenku” Gogola w reż. A. Fiedotowa (1997), Amintasa w „Komedii pasterskiej” w reż. A. Hanuszkiewicza (1997), Gustawa w „Ślubach panieńskich” w reż. A. Hrydzewicza (1998), Orestesa w „Elektrze” Hoff manstahla w reż. M. Kleczewskiej, (2001), Mężczyznę kopiącego się po głowie pełnej wątpliwości w „Sztuce dla dziecka”, Rolnika w „Elektrze” w reż. N. Korczakowskiej. W sezonie 2009/2010 występuje w spektaklu pt. „Scrooge. Opowieść wigilijna”.

Piotr KONIECZYŃSKI

W roku 1988 ukończył wydział aktorski PWST we Wrocławiu. Zadebiutował rok wcześniej w spektaklu „Człowiek jak człowiek” Bertolta Brechta na deskach Teatru im. C. K. Norwida w Jeleniej Górze. Następną jego rolą był Puk w „Śnie nocy letniej” Szekspira w reżyserii W. Zawodzińskiego. Zagrał też Wacława w „Zemście” Fredry wyreżyserowanej przez Z. Bielawskiego (1992 r.). W 1995 roku, za rolę Kelnera Młodsze w spektaklu pt. „Stara Kobieta wysiaduje” T. Różewicza (reż. A. Bubięcia) otrzymał wyróżnienie na Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych. W 1997 roku zagrał Ludwika Sartiego w „Życiu Galileusza” B. Brechta w Teatrze Telewizji. Spektakl reżyserował Maciej Prus. Wystąpił także w następujących spektaklach: „Testosteron” A. Saramonowicza (Tretyn), „Trans-Atlantyk” wg Witolda Gombrowicza (Pyckal), „Kariera Artura Ui” (Givola), „Klątwa” (Softys), „Elektra” (Posłaniec, Ajgistos), „Gog i magog. Kronika chasydzka”, „Intryga i miłość” (Miller), „Sztuka dla dziecka” (Człowiek, Którego Nikt Nie Rozumie). Jest dwukrotnym laureatem Złotej Iglicy (1991 i 1992 r.) oraz Srebrnego Kluczyka (1994 r.) – w plebiscycie na najpopularniejszego aktora, organizowanym z okazji Międzynarodowego Dnia Teatru przez tygodnik „Nowiny Jeleniogórskie”. Krecja Anioła Amhiela w sztuce R. Bruttera „Kantata na cztery skrzydła” (2005 r.) przyniosła mu wyróżnienie, przyznane przez młodzieżowe jury na XXXV Jeleniogórskich Spotkaniach Teatralnych. Po raz pierwszy pojawił się na małym ekranie w dramacie telewizyjnym „Zero życia” (1987). Wystąpił także w serialach: „Pogranicze w ogniu” (1988), „Pierwsza miłość” (2004, 2009) i „Fala zbrodni” (2006). W sezonie 2009/2010 można go oglądać w „Kolacji na cztery ręce” P. Barza w reż. B. Kocy (Jan Krzysztof Schmidt) oraz w spektaklu pt. „Sztukmistrz. Norwid o Polsce, Norwid o Polakach, Norwid o sztuce” (reż. Alina Obidniak).

Elżbieta KOSECKA

Absolwentka Wydziału wokalnio-aktorskiego Wrocławskiej Akademii Muzycznej. Zadebiutowała na scenie Teatru im. C. K. Norwida (w podwójnej roli Smeraldiny i Komika w „Miłości do trzech pomarańczy” Carlo Gozziego w reż. Andrzeja Jamroza w 1989 r.). Zagrała tu ponad 50 ról w różnorodnym repertuarze. Jej domeną są role charakterystyczne, ostro narysowane, jak w „Opowieściach petersburskich” i „Martwych duszach” Gogola, które reżyserował Wiesław Hołdys czy Eugenia w „Tangu” S. Mrożka. Niewątpliwym atutem jest także jej głos – sopran koloraturowy, który widzowie mogli podziwiać w wielu spektaklach w operze kameralnej pt. „La Serva Padrona” w reżyserii K. Galosa, czy zabawnej składance muzycznej pt. „Bella Cura”, i refleksyjnym „Tryptyku Rzymskim” (2003 r.). Zagrała także w kilku filmach: „Jańcio Wodnik” i „Cudowne miejsce” (reż. J. J. Kolski) i popularnych serialach telewizyjnych: 2004-2009 – „Pierwsza miłość”, 2008 – „Wejście smoka” w serialu „Fala zbrodni”, 2010 – „Mara-ton tańca”. Ostatnie przedstawienia z udziałem Elżbiety Koseckiej, to: „Trans-Atlantyk” wg Witolda Gombrowicza, „Podróż poślubna”, „Klątwa”, „Sztuka dla dziecka” i ostatnio – „Sztukmistrz. Norwid o Polsce, Norwid o Polakach, Norwid o sztuce” w reż. A. Obidniak.

Iwona LACH

W jeleniogórskim teatrze pracuje nieprzerwanie od 1982 roku. Jako aktorka – od 1990 r. Realizuje się w różnorodnym repertuarze – spośród wielu ról, które zagrała warto wspomnieć: Fiołkę w „Ożenku” Gogola (reż. S. Fiedotow), Balladynę w „Balladynie” (reż. G. Mrówczyński), Agatę w „Gwałtu, co się dzieje” Fredry (reż. A. Bubięcia) oraz w spektaklach minionego sezonu: „Kariera Artura Ui” (Sheet, Obrońca, O’Casey), „Klątwa” (Matka), „Elektra” (Elektra), „Okrutne i czule” (CHÓR-Rachel), „We are camera/ rzecz o Jazonie” (Paula), „Sztuka dla dziecka” (Matka Boska Patronka Zwycięzców, Matka Boska Patronka Seksu w Wielkim Mieście, Matka Boska Patronka Zastrzelonych, Matka Boska Patronka Więźniów, Matka Boska Patronka Gwiazd i Splendorów Politycznych i Więźniów Sumienia). W sezonie 2009/2010 występuje w spektaklu „Scrooge. Opowieść wigilijna” w reż. H. Adamka.

Robert MANIA

Absolwent PWST we Wrocławiu. Zadebiutował w Jeleniej Górze tytułową rolą w „Śmierci Człowieka-Wiewiórki” (reż. Natalia Korczakowska) 27 IX 2007 r., następne jego role, to: Günther von Nebeldorf w „Podróży poślubnej”, Dioskur w „Elektrze”, Jonathan w „Okrutnych i czułych”, John w „We are camera/ rzecz o Jazonie”, Wurm w „Intrydze i miłości”, Nie z tej Bajki w „Sztuce dla dziecka”, Tuzenbach w „Trzech siostrach”. Zagrał także Funkcjonariusza SB w spektaklu telewizyjnym „Golgota wrocławska” Piotra Kokocińskiego i Krzysztofa Szważyka w reżyserii Jana Komasy. W sezonie 2009/2010 występuje w spektaklu pt. „Scrooge. Opowieść wigilijna” (reż. Henryk Adamek).

Agata MOCZULSKA

W 2003 roku ukończyła Państwową Wyższą Szkołę Teatralną im. Ludwika Solskiego w Krakowie (Wydział Lalkarski we Wrocławiu). Widzowie jeleniogórscy pamiętają ją zapewne z występów w Teatrze im. C. K. Norwida, gdzie zagrała Ewę w spektaklu „Opowieści o zwyczajnym szaleństwie” Petera Zelenki i Kobiętę w spektaklu „Paparazzi, albo kronika nieudanego wschodu słońca” Wisniewca. W latach 2006-2007 pracowała w Narodowym Teatrze Edukacji w Krakowie, filia we Wrocławiu i zagrała: – Tosł w spektaklu „Plastusiowy pamiętnik”, Frozynę w „Skąpcu” Moliera, Zosię w spektaklu „Nie wszystko złoto” i Dziewczynę w spektaklu „Kobieta”. Od 2006 r. do 2009 r. była instruktorką teatru w Miejskim Domu Kultury „Muflon” w Jeleniej Górze-Sobieszowie. W 2003 r. do 2009 r. była instruktorką teatru w Miejskim Domu Kultury „Muflon” w Jeleniej Górze-Sobieszowie. Jest także absolwentką klasy skrzypiec PSM I i II ST. W Jeleniej Górze, śpiewa i tańczy flamenco. Obecnie Agatę Moczulską można oglądać w roli Zosi w spektaklu pt. „List” w reżyserii Krzysztofa Pulkowskiego oraz w „Pokojówkach” J. Geneta w reż. Rafała Matusza (Claire).

Jacek PARUSZYŃSKI

Absolwent Studia Aktorskiego przy Teatrze Wybrzeże w Gdańsku. Swoją karierę zawodową rozpoczął w Teatrze Ludowym w Nowej Hucie (1984-1987), następnie pracował w OTO Kalambur we Wrocławiu (1987-1988), a od 1988 r. – nieprzerwanie w Jeleniej Górze. Zadebiutował jeszcze przed ukończeniem studiów w Teatrze Wybrzeże w Gdańsku w „Zemście” Fredry w reż. St. Hebanowskiego. W tym teatrze pracował pod kierunkiem innych wybitnych reżyserów: F. Staniewskiego, R. Majora, K. Gordona. W Nowej Hucie zagrał między innymi w „Rewizorze”, reżyserowanym przez M. Grabowskiego. W Jeleniej Górze grał wiele ról w różnorodnym repertuarze: „Igraszka z diabłem” J. Drdy, „Poskromieniu złoŹnicy” Szekspira, „Koncercie św. Owidiusza”, Antonio Buero Vallejo, „Widmach” Moniuszki, „Rewizorze” i „Ożenku” Gogola, „Gwałtu, co się dzieje” Fredry, „Audiencji” i „Wernisażu” Havla. Pod opieką Jana Różewicza przygotował monodram „Śmieszny starsuszek” Tadeusza Różewicza. W 2003 r. zaprezentował (z Elżbietą Kosecką) „Tryptyk Rzymski” K. Wojtyły. W latach 2007 – 2008 wystąpił w spektaklach: „Testosteron” (Stavros), „Kariera Artura Ui” (Ragg, Goodwill, Clark), „Klątwa” (Dzwonnik), „Gog i magog – Kronika chasydzka”, „Sztuka dla dziecka” (Pan Starej Daty). W sezonie 2009/2010 występuje w spektaklu pt. „Scrooge. Opowieść wigilijna” (reż. H. Adamek).

Bogusław SIWKO

Z Teatrem im. C. K. Norwida jest związany od 1979 roku: Zadebiutował tu rolą Gościa w „Matce” Przybyszewskiego w reżyserii K. Lupy, zagrał też Pijaka w „Ślubie” Gombrowicza (również w reżyserii Lupy), Jajecznice w pamiętnym „Ożenku” w reżyserii S. Fiedotowa, Senatora w „Dziadach” w reżyserii G. Mrówczyńskiego oraz Radosta w „Ślubach panińskich” Fredry. Ostatnie role zagrał w następujących spektaklach: „Kariera Artura Ui” (Flake, Bowl, Dullfeet), „Podróż posłubna” (Fabian von Nebeldorf), „Elektra” (Agammemnon), „Okrutne i czule” (General), „We are camera/ rzecz o Jazonie” (Ernst), „Intryga i miłość” (Prezydent), „Sztuka dla dziecka” (Harold Pinter), „Trzy siostry” (Wierszynin). Bogusław Siwko współpracował również z Teatrem Cinema w Michałowicach. Wystąpił także w serialu „Fala zbrodni”. W sezonie 2009/2010 występuje w spektaklu pt. „Scrooge. Opowieść wigilijna” (reż. H. Adamek).

Tadeusz WNUK

Aktor, reżyser, pedagog. Absolwent wydziału Wokalno – Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Od 1992 r. pracuje w Teatrze im. Cypriana Kamila Norwida w Jeleniej Górze. Zadebiutował w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu rolą Radnego Gminy w spektaklu „Jan Maciej Karol Wścieklica” St. I. Witkiewicza w reż. S. Szczykno. Jest trzykrotnym laureatem nagrody „Srebrny Kluczyk” za najciekawsze role teatralne. Nagrodzony przez kapitułę Nowin Jeleniogórskich za kreację aktorską Łatki w „Dożywociu” A. Fredry w reż. A. Sadowskiego. W swoim dorobku artystycznym ma ponad 55 ról teatralnych, udział w spektaklach telewizyjnych, serialach, filmach, dokumentach filmowych. Jest ponadto wykładowcą Akademii Muzycznej na wydziale wokalnym we Wrocławiu w zakresie „Opracowania scenicznego partii operowych”. Jest założycielem i opiekunem artystycznym Młodzieżowej Sceny Dramatycznej, działającej w ramach Edukacji Teatralnej Teatru im. C. K. Norwida i edukatorem z zakresu dykcji, artykulacji, impostacji głosu.

Ważniejsze role teatralne i telewizyjne: Harpagon w „Skąpcu” Moliere (reż. Z. Bielawski), Petrucio w „Poskromieniu złoŹnicy” Szekspira (reż. J. Krasowski), CzeŹnik w „ZemŹcie” Fredry (reż. Z. Bielawski), Horodniczy w „Rewizorze” Gogola (reż. J. Krasowski), KsiąŹę w „Miarce za Miarke” (reż. K. Pankiewicz), Kreon w „Antygonie” Sofoklesa (reż. A. Bubię), Jajecznica w „Ożenku” Gogola (reż. S. Fiedotow), Browarnik w „Audiencji” Havla (reż. A. Krob), Bili Kraker w „Happy End” D. Leyn (reż. M. Sikora), Radost w „Ślubach panińskich” Fredry (reż. Z. Bielawski), Dymitr w „Braciach Karamazow” Dostojewskiego (reż. W. Terelia), Doktor, Tomasz, Widmo w „Dziadach” Mickiewicza (reż. G. Mrówczyński), Starzec w „Widmach” Moniuszki (reż. R. Skolmowski), Colas w „Bastien und Bastienne” Mozarta (reż. I. Przegrodzki), Pułkownik Sokołow w „Hauptmannie” Łukosza (reż. W. Krzystek), Piłat w „Mistrzu i Małgorzacie” w reż. S. Fiedotowa, Charon w „Wielkiej wodzie” (reż. J. Szurmiej).

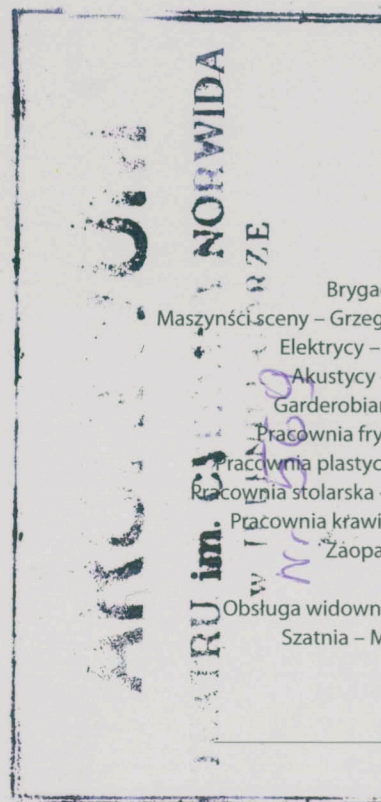
Filmy, seriale: Szpern w „Sensacjach XX wieku” – reż. B. Wołoszański, Dyrektor aquaparku („Fala zbrodni”), reż. K. Lang, Kierownik pociągu („Wizyta starszej Pani”), reż. W. Krzystek, Doktor Branicki w „Pierwszej Miłości” – reż. K. Łebski, Oficer SS w „Twierdzy Szyfrów” – reż. A. Drabiński, Prezes sądu w „Fundacji” F. Bajona, Gąsior („Biuro Kryminalne”), reż. D. Matwiejczyk, Urzędnik Banku („Zwierzbowana miłość”), reż. T. Król, Pułkownik Polski („Afonja i pszczoły”) – reż. J. J. Kolski.

W sezonie 2009/2010 możemy go oglądać w roli Radosta w komedii A. Fredry pt. „List” w reż. Krzysztofa Pulkowskiego oraz spektaklu pt. „Sztukmistrz. Norwid o Polsce, Norwid o Polakach, Norwid o sztuce”. (reż. Alina Obidniak).

Rozalia WIŚNIEWSKA (gościnnie)

Jest absolwentką Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej w Poznaniu im. Olgi Sławskiej Lipczyńskiej, którą ukończyła w 2004 roku. Rozalia brała udział w europejskich tournée z niemieckimi produkcjami musicalowymi: w latach 2004/2005 z „Fire of Dance”, w 2006/2007 z niemiecką produkcją musicalową „Musical Starlight’s”, oraz w 2007/2008 z „Dance Fever”. Uczestniczyła w licznych warsztatach tanecznych m.in. w warsztatach Tańca Współczesnego w Bytomiu i w Poznaniu. Kształciła się również w nowojorskiej szkole tańca Broadway Dance Center w zakresie modernu i jazzu. Obecnie jest studentką Akademii Muzycznej w Łodzi na kierunku Choreografii i Techniki Tańca, oraz uczy tańca klasycznego i modern jazzu w jednej z jeleniogórskich szkół tańca.

Rekwizytor – Łukasz Dudek

Brygadzysta sceny – Aleksander Datkun

Maszynści sceny – Grzegorz Bednarowski, Michał Dudek, Tomasz Halkiewicz

Elektrycy – Łukasz Izdebski, Michał Januszkiwicz

Akustycy – Jarosław Kyrzc, Konrad Sobieszczuk

Garderbiane – Renata Hanusz, Jadwiga Kotowska

Pracownia fryzjerska/perukarska – Małgorzata Spanier

Pracownia plastyczna – Ewa Chorążyczewska, Waldemar Soborń

Pracownia stolarska – Daniel Datkun, Waldemar Kotowski, Adam Klin

Pracownia krawiecka/magazyn kostiumów – Elżbieta Wójcik

Zaopatrzenie/kierowca – Ryszard Lipiak

Bileter – Mirosław Faryniarz

Obsługa widowni – Małgorzata Elżbieta Grzech, Mariola Hałas

Szatnia – Maria Karpińska, Grażyna Mrugasiewicz

Dział Marketingu/organizacja widowni: Anna Gicala, Jowita Bednarek.

Koordynatorka pracy artystycznej/kasjerka biletowa: Bernadetta Topolewska.

Kasa biletowa czynna od wtorku do piątku do godz. 9.00-16.00

oraz na godzinę przed spektaklem

Informacje o bieżącym repertuarze teatru: www.teatrnorwida.pl

Opracowanie – Urszula Likstet

Redakcja programu – Bogdan Koca

Projekt – Jaremen Press

www.jaremen.pl

Jelenia Plast

Institucja współfinansowana
z budżetu Miasta Jelenia Góra

Carmina II, 14

*Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni, nec pietas moram
rugis et instanti senectae
adferet indomitaque morti,*

5 *non, si trecentis, quotquot eunt dies,
amice, places insacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi*

10 *conpescit unda, scilicet omnibus,
quicumque terrae munere vescimur,
enaviganda, sive reges,
sive inopes erimus coloni.*

15 *frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus Austrum:*

Mkną chyże lata, Postumie, Postumie,
Z modlitwy naszej drwi śmierć niepobożna.
Kroków starości wstrzymać nikt nie umie
I zmarszczek z czoła usunąć nie można.

Bowiem nad nikim Pluton się nie wzrusza,
Choćbyś mu co dzień wołów składał trzysta.
Nawet wielkiego Geriona, Titiusza
Na wieki fala uwięziła mglista.

Tak, przyjacielu! Przez nurty tej strugi
My wszyscy, którzy chleb jemy powszedni,
Śmiertelnej musim podjąć się żeglugi,
Czyśmy królowie, czy kmiotkowie biedni.

Próżno od krwawych wojen będziem stronić,
Od Adriatyku rozhukanej głębi:
Próżno przed wiatrem będziemy się chronić,
Który jesienią ciała nasze ziębi.